

Cemil Meriç

10.Uluslararası Sosyal Bilimler ve Spor Kongresi

Tam Metinl Kitabı

23-25 Kasım 2018, Hatay / Türkiye

Editörler

Ender Eyuboğlu - Sami Baskın

Yayın No.: 03

ISBN: 978-605-81236-2-5

Yayımlanma tarihi: 24 Aralık 2018

10. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Spor Kongresi Tam Metin Kitabı

Editörler: Ender Eyuboğlu - Sami Baskın

Saybilder Yayıncılık Sertifika No: 77535

Genel Yayın Yönetmeni: *Sami BASKIN*

Sayfa Tasarım: *Tuğba Ünver Kocadağ*

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

1. Basım, Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

210 x 297 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN 978-605-81236-2-5

1. Spor 2. Sosyal bilimler 3. Tebliğler

Çevrimiçi PDF yayın

Yayımlandığı İnternet Ortamı: www.issscongress.org

Genel Müracaat:

Saybilder - Yeni Pazar Mah. Ali Okumuş Cad. Mevlana Sitesi A Blok ÇAYELİ / RİZE

Kurullar

Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Faruk Yamaner

Dr. Öğretim Üyesi Sami Baskın

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Bououchma Elhadi - Institute of Humanities and Social Sciences University
Center (Cezair)

Prof. Dr. Jerzy Kosiewicz - President of ISSSS- (Polonya)

Prof. Dr. Tamas Sterbenz - Sport University (Macaristan)

Prof. Dr. Tamasne Foldesy - Emekli Öğretim Üyesi (Macaristan)

Dr. Öğretim Üyesi Asad Layek - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Dr. Öğretim Üyesi Ferman Konukman - Katar Üniversitesi (Katar)

Dr. Öğretim Üyesi Yuliia Tarasiuk - I.I.Mechnikov National University (Ukrayna)

Sekreteryaya

Ar. Gör. Tuğba Kocadağ Ünver - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Ar. Gör. Özlem Gedikli - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Abdelghanie Ennam

Ibn Tofail University (Fas)

Prof. Dr. Adnan Kan

Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ahmad Alhosain

Şam Üniversitesi (Suriye)

Prof. Dr. Ahmad Mohamad Wais

Bahreyn Üniversitesi (Bahreyn)

Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu

Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ali Ahmet Doğan

Kırıkkale Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ali Sinan Bilgili

Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ali Utku

Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Asım Yapıcı

Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ayşen Güre

Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Bekir Buluç

Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Bekir Tatlı

Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Cafer Şen

Dokuz Eylül Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Cemile Arzu Aytakin

Dokuz Eylül Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Cengiz Gündoğdu

Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Cevdet Kılıç

Trakya Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Duygu Arıkan

Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Elif Dikmetaş Yardan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Emanuele Isidori

Universita Degli Sutidi Di Roma' Foro
Italico' (İtalya)

Prof. Dr. Erdal Zorba

Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Erdoğan Başar

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Erdoğan Erbay

Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Eyüp Sarıtaş

İstanbul Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Fethi Gedikli

İstanbul Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Gülay Ekici

Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Halil İbrahim Bulut

İstanbul Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hanife Dilek Batıslam

Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hanife Nalan Genç

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hanifi Vural

Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hasan Çiçek

Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hasan Yener

Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hatice Şirin User

Ege Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hayati Akyol

Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hidayet Aydar

İstanbul Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İhsan Çapcıoğlu

Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İhsan Çiçek

Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İlhan Öztürk

Çağ Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İlknur Aydın Avcı

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İlyas Topsakal

İstanbul Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İsmail Tuncer

Mersin Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. İsmet Boz

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Kemal Doymuş

Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Kemal Tamer

Gazi Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Kenan Arınç
Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Kürşat Yenilmez
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
(Türkiye)

Prof. Dr. M. Aytül Kasapoğlu
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Medine Sivri
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
(Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Akif Ziyagil
Mersin Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Ali Kıрман
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Günay
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Taşpınar
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Tayfun Amman
Sakarya Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Yavuz Erler
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Metin Eker
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mitat Koz
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mohammed T. Bani Salameh
Yarmouk Üniversitesi (Ürdün)

Prof. Dr. Muna Yüceol Özezen
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Muslih Abdel Fattah Najjar
Hashemite Üniversitesi (Ürdün)

Prof. Dr. Mustafa Böyükata
Yozgat Bozok Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Muzaffer Sümbül
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Nazire Akbulut
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Necla Türkoğlu
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Niyazi Akyüz
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Nuran Öztürk
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Orhan Kurt
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Osman Bilen
Dokuz Eylül Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Osman İmamoğlu
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Osman Köksal
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
(Türkiye)

Prof. Oya Sipahioğlu
Dokuz Eylül Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Robert Schneider
The College At Brockport, State University
Of New York (ABD)

Prof. Dr. Sadullah Sakallıoğlu
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Serap Çabuk
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Serkan Yılmaz Kandır
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Seyfettin Artan
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Sevgi Koyuncu
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Sinan Öge
Atatürk Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Süleyman Dönmez
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Şinasi Akdemir
Çukurova Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Talip Atalay
KKTC Din İşleri Başkanı (KKTC)

Prof. Dr. Temel Öztürk
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Timur Gültekin
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Uğur Ünal
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ülkü Eliuz
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ülkü Eser Ünalı
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Vahit Göktaş
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Vedat Ceyhan
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Veli Duyan
Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Yakup Civelek
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Yaşar Sarı
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
(Türkiye)

Prof. Yeşim Alkaya Yener
Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Yusuf Budak
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Yusuf Gelişli
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Yusuf Yanar
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Yüksel Kaştan
Akdeniz Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Abdülmecit Canatak
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Ahmet İnanır
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Cuma Bozkurt
Gaziantep Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Cihan Seçilmiş
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
(Türkiye)

Doç. Dr. Erkan Demirkan
Hitit Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Hasan Çukur
Dokuz Eylül Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Hanifi Murat Mutlu
Gaziantep Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Md. Ashrafuzzaman
University Of Chittagong (Bangladeş)

Doç. Dr. Mustafa Oner Uzun
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Özgür Alparşlan
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Stevo Popovic
University Of Montenegro (Karadağ)

Doç. Dr. Şaban Çetin
Gazi Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Şule Yüksel Özmen
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)

Doç. Dr. Coşkun Karaca
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye)

Dr. Öğretim Üyesi Celal Varışoğlu
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Dr. Öğretim Üyesi Behice Varışoğlu
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Dr. Ahmad Tuama Halabi

Katar Üniversitesi (Katar)
Dr. Ahmad Yasouf
Lyon Üniversitesi (Fransa)

Dr. Ahmet Aktaş
Girne Üniversitesi (KKTC)

Dr. Cherifa Klau
Cezayir Üniversitesi (Cezayir)

Dr. Delloui Nasreddine
Mascara Üniversitesi (Cezayir)

Dr. Ender Eyuboğlu
Bartın Üniversitesi (Türkiye)

Dr. Hasan Fehmi Mavi
Eastern Ilinoid University (ABD)

Dr. İrem Eğriboz Bozkurt
Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)

Dr. John Hoon Yu
Glenville State College (ABD)

Dr. Muhemmed Kesgin
Rochester Institute Of Technology (ABD)

Dr. Muzaffer Uysal
University Of Massachusetts Amherst
(ABD)

Dr. Sheeba Farhan
Eastern Command Nursing College
(Hindistan)

ÖN SÖZ

10. Sosyal Bilimler ve Spor Kongresi, *Hatay Büyükşehir Belediyesi* ev sahipliğinde 23-25 Kasım 2018 tarihlerinde gerçekleşti. Bu etkinlik Türkiye'nin en büyük mütefekkirlerinden biri olan Cemil Meriç'e adanmıştır. Cemil Meriç; yazar, çevirmen ve bir düşünür olarak, başta dil, tarih, edebiyat, felsefe ve sosyoloji olmak üzere sosyal bilimlerin birçok alanında özgün fikirlerini dile getirmiş önemli bir Türk aydınıdır. Kendisini, "yazar ve hocayım. Başlıca işim düşünmek ve düşündüklerimi cemiyete sunmaktır." diye tanımlayan özgün bir fikir adamına adanmış bu kongrede katılımcılar ülkemizin önemli sosyologlarından biri olan Cemil Meriç'in kızı *Prof. Dr. Ümit Meriç* hanımefendinin ağzından babasının hayat hikâyesini dinleme fırsatı buldular. Prof. Dr. Ümit Meriç, yaklaşık iki saat "Benim Babam, Cemil Meriç" adlı bir söyleşi gerçekleştirdi.

Cemil Meriç - 10. Sosyal Bilimler ve Spor Kongresi, 23 Kasım günü Türkiye'nin önde gelen Türk Tasavvuf Müsikisi sanatçılarından biri olan *Mustafa Demirci*'nin verdiği *Musikâr* konseri ile başladı. Mustafa Demirci'ye *Alper Akdeniz* ve *Serbülent Arpa* eşlik etti. Sonra sosyal bilimler ve spor ile ilgili bildirilerin sunumuna geçildi. 399 bilim insanı Cuma ve Cumartesi günlerinde 264 farklı bildiri sundu. Bu bildirilerin 28'si yabancı bilim insanları tarafından İngilizce ve Arapça sunuldu. Ülkemize gelip sunum yapan bu yabancı bilim insanlarının tam listesi şudur:

Belabdi Nabila	Cezayir
Nekkaa Zahia	Cezayir
Tahar Lakoues Ali	Cezayir
Soufi Abdelouaheb	Cezayir
Mounir Mouras	Cezayir
Maimoun Souheila	Cezayir
Elhadi Bououchma	Cezayir
Allaoui El Khamsa	Cezayir
Hamel Cheikh	Cezayir
Khemili Sahra	Cezayir
Walid Khaled Hammadi	Irak
Manaf Majid Hassn	Irak
Adnan Fadous Omar	Irak
Nasr Khalid Abdel Razzaq	Irak
Iman Ghanim Shareef	Irak
Amthal Shihab	Irak
Fadia Abdulrahman	Irak
Muna Hazim Yahya	Irak
Elabed Nabiha	Tunus
Dalila Chakroun	Tunus
Wafa Muhanna Al-Jaradin	Ürdün
Anas Alkalaileh	Ürdün

Mahmoud Ali Mohammad Al Omari	Ürdün
Ahmad Musalam Odeh Alhalibeh	Ürdün
Tareq F.S. Barbakh	Mısır
Buthaina Gasm Elseed Omer	Sudan
Fatahelrahman Eltahir Abdelrahman Hamed	Sudan
Awadh Abdullah M Alqahtani	Suudi Arabistan
Jerzy Edward Kosiewicz	Polonya
Tamasne Foldesy	Macaristan
Tamas Sterbenz	Macaristan
Reylin Maciejewski	Güney Kore

Görüldüğü gibi Cemil Meriç - 10. Sosyal Bilimler ve Spor Kongresine Türkiye dışından *Cezayir, Güney Kore, Irak, Macaristan, Mısır, Polonya, Sudan, Suudi Arabistan, Ürdün* ve *Tunus*'tan katılımcılar iştirak etmiştir. Bu bilim insanlarının bazıları davetli konuşmacı olarak katılım göstermiştir. Davetli konuşmacılar; *Türkiye* (Abdülmecit Canatak), *Cezayir* (Elhadi Bououchma), *Macaristan* (Tamasne Foldesy ve Tamas Sterbenz), *Polonya* (Jerzy Edward Kosiewicz), *Sudan* (Buthaina Gasm Elseed Omer) ve *Ürdün*'den (Wafa Muhanna Al-Jaradin) gelmiştir.

Cemil Meriç - 10. Sosyal Bilimler ve Spor Kongresi, konser ve sunumlar dışında bir de bir kişisel sergiye de ev sahipliği yaptı. *Zehra Vahapoğlu*, kutnu kumaşı ile birlikte kadife, Özbek ipeği kumaşlarından oluşan, kristal taş, inci, kesme-kum boncuk ve Türk işi desenlerle nakışlı ürünlerini sergiledi.

Kongrenin son günü, şehir gezisi yapıldı. Yerli ve yabancı katılımcılar, Vakıf Köyü, Musa Ağacı, Titus Tüneli, Harbiye Şelaleleri gibi şehir merkezinde bulunmayan ama Hatay'ın önemli tarihi ve kültürel noktalarını görme fırsatı buldular. Böylece kongre sürecine dahil olan bilim insanlarının bilimsel, kültürel ve tarihi konularda birbiriyle paylaşımında bulunmaları sağlanmış, kaynaşmaları ve yeni işbirlikleri kurmalarının önü açılmış oldu.

Bu etkinlikte büyük bir gayret gösteren, Anadolu misafirperverliğinin güzel bir örneğini sergileyen Hatay Büyükşehir Belediyesi mensuplarına, araştırmalarını paylaşmak üzere Hatay'a kadar gelen bilim insanlarına ayrı ayrı teşekkür ediyoruz. Dileğimiz aynı şevk ve heyecanla, benzer etkinliklerde bir daha bir araya gelmektir.

Saygılarımızla...

Prof. Dr. Faruk Yamaner - Düzenleme Kurulu Başkanı
Dr. Öğretim Üyesi Sami Baskın - Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

DARBE SÜREÇLERİNDE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ROLÜ: 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNDE MEDYANIN VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANILMASI	1
19. YÜZYILDA İSTANBUL’U MEKÂN OLARAK İŞLEYEN TÜRK EDEBİYATÇILAR	8
HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİNİ TERCİH SEBEPLERİ İLE FİZİKSEL AKTİVİTE VE YAŞAM KALİTESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ.....	12
TÜRKİYE’DE FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALINDA 2015-2018 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN DOKTORA TEZLERİNİN ANALİZİ.....	19
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DİLEKÇE YAZMA SORUNLARININ İNCELENMESİ.....	28
ERGENLERİN SİBER ZORBALIK VE MAĞDURİYETLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	39
KELAMİ TARTIŞMALARIN MÜSLÜMANLARIN AHLAK TELAKKİLERİNE ETKİLERİ: ÖZGÜR İRADE VE KADER	52
MATEMATİK VE FEN BİLGİSİ EĞİTİMİNDE ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK: DOKÜMAN ANALİZİ ÖRNEĞİ.....	57
HİZMET İNOVASYONU UYGULAMALARINDA BİLGİ PAYLAŞIMI VE İŞGÖREN TATMİNİ: BİR ÇAĞRI MERKEZİ ÖRNEĞİ	65
GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONU AÇISINDAN BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME SORUNLARI	72
AKTİF VİDEO OYUNLARI VE BOSU TOPU EGZERSİZLERİ ÇOCUKLARDA DİNAMİK DENGİYİ GELİŞTİREBİLİR Mİ?	78
ÖĞRETMENLERİN BİLİMSEL EPİSTEMOLOJİK İNANÇLARINA İLİŞKİN ALGILARI	82
ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLGİ OKURYAZARLIK VE GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	105
EDEBİ ESERİN TARİHSELLİĞİ ÜZERİNE BAZI MÜLAHAZALAR.....	115
OCKHAM’LI WILLIAM’IN FELSEFESİNDE TÜMELLER SORUNU	121
KÜRESEL ÇAĞDA SORUMLULUK: DİNDARLIĞIN SORUMLULUK DUYGUSU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	126
GÜNÜMÜZ GENÇLİĞİNİN TEMEL SORUNLARI VE GENÇLERE SUNULAN DİN HİZMETLERİNE DAİR BİR ARAŞTIRMA: BELEN ÖRNEĞİ	144
HALEP MAARİF MÜDÜRÜ KEMAL HALİL BEY’İN ANTAKYA NUSAYRİLERİ İLE İLGİLİ LAYİHASI (1892).....	153

GÜNÜMÜZ GENÇLİĞİNİN TEMEL SORUNLARI VE GENÇLERE SUNULAN DİN HİZMETLERİNE DAİR BİR ARAŞTIRMA: BELEN ÖRNEĞİ⁴¹

Rıdvan DEMİR - Mehmet Seri DOĞRU

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyıl, sahip olunan bilimsel ve teknolojik imkânlar sayesinde değişimin baş döndürücü hızla yaşandığı bir çağ olma özelliği taşımaktadır. Evrensel nitelikteki bu değişim ülkemizde de yaşanmaktadır. Toplumlarda yaşanan değişimi en yoğun hisseden kesimlerin başında gençlik gelmektedir. Çağımızda gelişmiş ülkelerde görülen yozlaşmış, yaşam biçimi ile bugün hemen herkesin şikâyetçi olduğu medeniyet anlayışında ahlaki değerler neredeyse kaybolmak üzeredir. Bu ülkelerde gençliğin içinde bulunduğu durum korkunç boyutlara ulaşmıştır. Uyuşturucu bağımlılığı, cinsel konulardaki aşırılıklar, ailevi skandallar, gasplar, cinayetler, gündün güne artış gösteren intiharlar, terörizm ve buna benzer olumsuz aşırı hareketlerin (Çalışkan, 2018: 65) hepsi, haberleşme ve iletişim ağlarının gelişmesiyle birlikte gençlerimiz üzerinde de olumsuz birçok etki oluşturmaktadır. Süratle dünyanın her yerine yayılan bütün bu menfi bilgiler, filmler, hayat görüşleri ve değer yargıları; gencin kendi kimliğini ve geleceğini inşa etme sürecinde olduğu bir dönemde çok olumsuz bir etki yapmaktadır. Bu bağlamda, genç nüfusun sorunlarını ilgilendiren psiko-sosyal araştırmaların yapılması, ülkemizin gelecek vizyonunun oluşturulmasına katkıda bulunacağından son derece önem arz etmektedir.

Ülkemiz gençliğini de ilgilendiren bu sorunların çözümüne yönelik olarak atılacak adımlar öncelikle sorunların tespit edilmesi ile gerçekleşebilir. Ayrıca gençlere sunulan din hizmetlerinin ne durumda olduğu ve bu hizmetlerin gençlerin problemlerini çözmede ne derece işlevsel olduğu merak edilen bir diğer sorudur. Bu çalışmada Hatay ili Belen ilçesinde yaşayan gençlerin, bireysel, sosyal ve dini yaşamdaki problemleri ile gençlere sunulan din hizmetlerinin yeterliliğine dair düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın evreni 2018 yılında Belen’de yaşayan gençler olup örneklem grubu ise Belen’deki gençlerden tesadüfi örneklem (random sampling) metodu kullanılarak seçilmiş 15–30 yaş arasındaki 750 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen toplam 50 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde yüzde (%) ve frekans (f) kullanılmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı bu betimsel çalışmada, bulgular araştırmacıların anket ve görüşme yoluyla elde ettikleri veriler çerçevesinde ele alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. Elde edilen bulgulara dayanılarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

1. Demografik Özellikler

Tablo 1’de görüldüğü gibi gençlerin yaşlara göre dağılımında en yüksek oran %44,0 ile 15–18 yaş grubuna aittir. Bunu %21,9 ile 26 ve üzeri yaş grubu, %18,05 ile 19–22 yaş grubu ve %13,1 ile 23–25 yaş grubu takip etmektedir.

Tablo 1: Gençlerin Yaş Düzeyi

n	%
---	---

⁴¹Bu bildiri Belen Müftülüğü tarafından 2018 yılında hazırlanan “Belen Gençlik Araştırması” adlı çalışmadan istifade edilerek hazırlanmıştır.

15-18	330	44,0
19-22	139	18,5
23-25	98	13,1
26-Üzeri	164	21,9
Toplam	731	97,5
Cevapsız	19	2,5
Toplam	750	100,0

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların %51,5’i erkek %48,5’i ise kadınlardan oluşmaktadır. Bu verilere göre katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında bir birine çok yakın oranlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Cinsiyet

	n	%
Kadın	364	48,5
Erkek	386	51,5
Toplam	750	100,0

Katılımcıların %38,9’u ortaokul/lise, %21,3’ü üniversite, %18’i meslek lisesi, %11,2’si imam-hatip lisesi, %7,3’ü ilköğretim ve %1,7’si de lisansüstüdür (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrenim Durumu

	n	%
İlköğretim	55	7,3
Ortaokul/Lise	292	38,9
Meslek Lisesi	135	18,0
İmam-Hatip Lisesi	84	11,2
Üniversite	160	21,3
Lisans Üstü	13	1,7
Toplam	739	98,5
Cevapsız	11	1,5
Toplam	750	100,0

Tablo 4’te “Sizi daha çok hangi durum korkutuyor?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır.

Tablo 4: En Çok Korkutan Şey

	n	%
Üniversiteyi Bitirememek	89	11,9

Ailemin gelecek kararlarımı etkilemesi	117	15,6
İş bulamamak	253	33,7
Karşı Cinsten arkadaş edinmemek	24	3,2
Evlenmek	37	4,9
İyi bir eş bulamamak	84	11,2
Başka	138	18,4
Toplam	742	98,9
Cevapsız	8	1,1
Toplam	750	100,0

Katılımcıların %33,7 oranında iş bulamamak, %15,6 oranında ailemin gelecek hakkındaki kararlarımı etkilemesi, %11,9 oranında üniversiteyi bitirememek, %11,2 oranında iyi bir eş bulamamak, %4,9 oranında evlenmek, %3,2 oranında karşı cinsten arkadaş edinmemek korkuturken %18,4 oranının da korkusunun başka nedenlere bağlı olduğu görülmüştür.

Son zamanlarda yapılan çalışmalarda ülkemiz gençleri açısından maddiyat, önem bakımından son sırada olmakla birlikte, duyulan kaygı bakımından ilk başta gelmektedir. Türk gençlerinin beklentileri arasında ilk sırayı, iş ve maddî destek almaktadır. Yapılan araştırmalarda eğitim ve istihdamın, gençliğin ilk sıralarda yer bulan problemleri arasında olduğu, belli alanlarda istihdam fazlalığı olduğu ve üniversite mezunu işsizlerin oranında artış olduğu görülmektedir (Şahin, Fırat, Zoraloğlu & Açıkgoz, 2009: 1440).

Tablo 5'e göre gençlerin %68,3'ü herhangi bir işte çalışmazken %30,5'i bir işte çalıştıklarını belirtmiştir. Bu sonuçlarda göre belen gençliğinin büyük oranda işsiz olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5: Bir İşte Çalışma Durumu

	n	%
Evet	229	30,5
Hayır	512	68,3
Toplam	741	98,8
Cevapsız	9	1,2
Toplam	750	100,0

Tablo 6'ya bakıldığında gençliğin en önemli sorununun %25,7'lik bir oranla "Meslek edinme sorunu" olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla %22,9'u arkadaş grubuyla ilgili sorunlar, %18,5'i sigara/alkol/şans oyunları, %15,5'i aileleri tarafından anlaşılammak, %4,5'i eğitim sorunları, %2,9'u sağlık sorunları, % 1,2'si cinsel sorunlar izlemiştir.

Tablo 6: Gençliğin En Önemli Sorunu

	n	%
Aile tarafından anlaşılammama	116	15,5

Meslek edinme sorunu	193	25,7
Eğitim sorunları	34	4,5
Sigara/alkol/şans oyunları	139	18,5
Sağlık sorunları	22	2,9
Cinsel sorunlar	9	1,2
Arkadaş grubuyla ilgili sorunlar	172	22,9
Ekonomik sorunlar	29	3,9
Toplam	714	95,2
Cevapsız	36	4,8
Toplam	750	100,0

Gençlerin gelecekle ilgili kaygı duydukları durumların başında iş bulamama kaygısı gelmektedir. Bu konuda yapılan benzer çalışmalarda elde edilen veriler bu bulgularla örtüşmektedir Nitekim üniversite gençliği üzerinde de yapılan bazı çalışmalarda, gençlerin en önemli problemi olarak gelecek kaygısının bir başka deyişle meslek edinme sorununun ön plana çıktığı görülmüştür (Kirman & Apaydın, 2006: 114; Kirman & Demir, 2018: 9).

Tablo 7’de gençlerin bir sorunla/sıkıntıyla karşılaştıklarında daha çok kime başvurdukları ile ilgili veriler görülmektedir. Ankete katılan gençlerden %38,5’i sıkıntılarını annesi ile paylaşırken, %32,5’i arkadaşlarıyla, %14,5’i kardeşiyle, % 5,5’i babası ile %2,7’si psikologla, %1,2’si din görevlisi ile ve %0,5’i ise öğretmen ile paylaşmaktadır.

Gençlerin çoğunluğu %38,5 ile problem durumunda annelerine başvurduklarını ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi, anneler çocuklarıyla yakın ilişki kurabilirken babaların çocuklarına mesafeli davrandığı anlaşılmaktadır. Çocuklar, bir sorunları olduğunda öncelikle annelerine başvururken, “babama danışırım” diyenlerin oranı %5,5 düzeyindedir.

Tablo 7: Sıkıntıların Paylaşıldığı Kişiler

	n	%
Annemle	289	38,5
Babamla	41	5,5
Kardeşlerimle	109	14,5
Arkadaşımla	244	32,5
Öğretmen	4	0,5
Din Görevlisiyle	9	1,2
Psikologla	20	2,7
Toplam	716	95,5
Cevapsız	34	4,5
Toplam	750	100,0

Diğer taraftan yapılan çalışmalarda gençlerin üzerinde arkadaşlarının büyük önemi olduğu, kişilerin ruh sağlığını korumak amacıyla duygu, kaygı, sıkıntı ve dertlerini yakın arkadaşlarıyla paylaştıkları tespit edilmiştir (Demirbilek, 2012: 4). Bu çalışmada problem durumunda başvuru yapan kişilerin “arkadaşlarım” olarak belirtenlerin oranı %32,5 ile ikinci sırada olması bu verilerle örtüşmektedir.

Bu sonuçlarda dikkat çeken bir husus da gençlerin sıkıntılarını din görevlileri (%1,2) ve öğretmenlerle (%0,5) paylaşmadıklarıdır. Din görevlilerinin gençlerle iletişim kurmada zayıf olduklarını ve bu konuda daha çok gayret göstermeleri gerektiğini ortaya koyması açısından dikkat çekicidir.

Tablo 8: Büyükler Tarafından Anlaşılmama Durumu

	n	%
Tamamen Katılıyorum	147	19,6
Katılıyorum	258	34,4
Kararsızım	121	16,1
Katılmıyorum	148	19,7
Kesinlikle Katılmıyorum	70	9,3
Toplam	744	99,2
Cevapsız	6	0,8
Toplam	750	100,0

“Gençlerin en büyük sorunu büyükler tarafından anlaşılmamaktır” fikrine katılır mısınız? Sorusuna verilen cevaplar; %34,4 oranında katılıyorum, %19,7 oranında katılmıyorum, %19,6 oranında tamamen katılıyorum, %16,1 oranında kararsızım ve %9,3 oranında kesinlikle katılmıyorum şeklinde alınmıştır. Bu oranlara baktığımızda gençlerin büyük çoğunluğu (%54) büyükleri tarafından anlaşılammaktan endişe duymaktadır. Ayrıca bu veriler tablo 6’da ki verilerle paralel sonuç vermektedir.

Altındaki tabloda “çeşitli nedenlerle ortaya çıkan ve üstesinden gelmekte zorlandığınız sıkıntılar karşısında nasıl bir çözüm yoluna başvurursunuz” diye gençlere sorulmuştur. Alınan cevaplar şu şekilde olmuştur; %55,7’si duruma göre rahatlamak için dua ve ibadet ederim, %13,1’i her şeyi boş verir, sıkıntılarımı görmezden gelirim, % 6,5’i çözümü kendimi eğlendirmekte ararım ve yerine göre sigara/alkol vb. kullanırım, %5,3’ü isyan eder hayata kızar ve küserim derken, %15,6’lık kısım ise diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 9: Sıkıntı ve Bunalımlara Çözüm Durumu

	n	%
İsyan eder, hayata kızar ve küserim	40	5,3
Her şeyi boş verir, sıkıntılarını görmezden gelirim	98	13,1
Kendimi eğlendirir ve sigara/alkol vb. kullanırım	49	6,5

Duruma göre rahatlamak için dua ve ibadet ederim	418	55,7
Diğer	117	15,6
Toplam	722	96,3
Cevapsız	28	3,7
Toplam	750	100,0

Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar neticesinde ibadetlerini yerine getirme oranı yüksek olan gençlerin bu yolla hayatta karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkmada daha başarılı oldukları ifade edilmiştir (Hayta, 2000, Koç, 2005). Buradan hareketle, “dini hayatı ve ibadetleriyle umut tazeleyen, hayatın anlamını yakalayan gençler, şiddetli sıkıntı, kaygı, öfke duygularını, büyük olumsuz düşünce değişimlerini daha az yaşamakta, ruh sağlığı açısından hayatın belki de en zor dönemi sayılan gençlik yıllarını daha az sıkıntılarla aşmaktadırlar” denilebilir (Hayta, 2000: 502). Bu bilgiler gençlerin hayatında din eğitiminin almalarının önemini başka bir açıdan ise din eğitimi aldıkları yerlerin önemini ortaya koymasından dikkat çekmektedir.

Tablo 10: İlk Dini Eğitim Alınan Yer

	n	%
Ailemden	117	15,6
Kuran Kursu	318	42,4
Din görevlilerinden	204	27,2
Okullardan	73	9,7
Diğer	28	3,7
Toplam	740	98,7
Cevapsız	10	1,3
Toplam	750	100,0

Tablo 10’da görüldüğü üzere katılımcı gençlerin; %42,4’ü dini eğitimini Kuran kurslarından, %27,2’si din görevlilerinden camilerde, %15,6’sı ailesinden, %9,7’si okullardan ve %3,8’i de diğer yerlerden almıştır. Bu sonuçlara göre gençlerin ilk din eğitimi aldıkları yer olarak Kur’an Kursları öne çıkmaktadır. Ancak bu kursların bir kısmı Diyanet İşleri Başkanlığına (DİB) bağlı, bir diğer kısmı ise MEB’e bağlı özel kurslar olduğu belirtilebilir. İlk dini bilgi kaynağı olarak yüksek oranda Kuran kurslarının belirtilmesi ile bu kurslarda görevli öğretici veya belletmenlerin pedagojik formasyon bilgisi alıp almaması yada aldı ise bunun ne derece yeterli olduğu hususuna dikkat çekmesi açısından son derece önemlidir.

Tablo 11’de gençlerin çocukluğu esnasında camide oyun oynama vb. durumlarda azarlanıp azarlanmadığı veya kovulup kovulmadığı ile ilgili soruya verdikleri cevaplar yer almaktadır. Buna göre çocukluğunda camide azarlanmayan gençlerin oranı %53,2 iken camide azarlanan gençlerin oranı %23,9 dur. Bazen cevabını veren gençlerin oranı ise %21,3 olarak görülmüştür.

Tablo 11: Çocukken Camide Azarlanma veya Kovulma Durumu

	n	%
Evet	179	23,9
Bazen	160	21,3

Hayır	399	53,2
Toplam	738	98,4
Cevapsız	12	1,6
Toplam	750	100,0

Bu veriler din görevlilerinin, bilhassa Ramazan ve yaz aylarındaki kurslarda çocuklara karşı pedagojik formasyona uygun olarak daha özenli, dikkatli ve hoşgörülü davranması gerektiğine dikkat çekmektedir. Zira katılımcıların %45,2 gibi bir oranı bir şekilde çocukluğunda camilerde azarlandığını ifade etmiştir. Nitekim başka çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Cebeci, 2016: 209-214).

Tablo 12: Belen’de Din Hizmetlerinin Yeterlilik Durumu

	n	%
Evet	190	25,3
Kısmen	337	44,9
Hayır	206	27,5
Toplam	733	97,7
Cevapsız	17	2,3
Toplam	750	100,0

Tablo 12’de de görüleceği üzere, Belen’de verilen din hizmetlerini kısmen yeterli bulanların oranı %44,9, evet yeterlidir diyenlerin oranı %25,3 ve hayır Belen’de yeterince din hizmeti verilmiyor düşüncesinde olanların oranı ise %27,5 olarak tespit edilmiştir.

Bu verilerden katılımcıların çoğunluğunun (%72,4) Belen’de verilen din hizmetlerini tam anlamıyla yeterli görmediklerini ve bu hizmetlerin daha işlevsel hale gelmesini istedikleri çıkarımında bulunulabilir.

Tablo 13: Din Görevlilerinin Davranışı Hakkında Düşünceler

	n	%
Çok kötü	23	3,1
Kötü	28	3,7
Orta	164	21,9
İyi	329	43,9
Çok iyi	190	25,3
Toplam	734	97,9
Cevapsız	16	2,1
Toplam	750	100,0

Tablo 13’de gençlere “din görevlilerinin size karşı davranışını nasıl buluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Gençlerden %43,9’u iyi, %25,3’ü çok iyi, %21,9’u orta, %3,7’si kötü ve %3,7’i ise çok kötü olarak cevap vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%91,1) din görevlilerinin

kendilerine karşı davranışını olumlu görmektedir. Bu sonuç Belen de görev yapan din görevlilerinin gençlerle diyalog ve iletişim noktasında fazla bir sorun olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Tablo 14'deki veriler incelendiğinde, "Diyanet/İl, ilçe Müftülüğünün internet sitesini ziyaret ediyor musunuz?" sorusuna gençlerin %53,9'u hayır, %20,4'ü ara sıra, %16,0'sı hiçbir zaman, %3,5 çoğu zaman ve %2,8'i ise her zaman sanal ortamda Diyanet/İl, ilçe Müftülüğünün internet sitesini ziyaret ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 14: İl/İlçe Müftülüğünün İnternet Sitesini Ziyaret Durumu

	n	%
Her zaman	21	2,8
Çoğu zaman	26	3,5
Ara sıra	153	20,4
Hayır	404	53,9
Hiç bir zaman	120	16,0
Toplam	724	96,5
Cevapsız	26	3,5
Toplam	750	100,0

Gençlerin büyük çoğunluğu (%69,9) il ve ilçe müftülüklerinin internet sitelerini ziyaret etmediğini ifade etmiştir. Sosyal medyanın da dini bir sorumluluk alanı olarak kabul edilmesi gerekli olduğu düşünüldüğünde (Sıcak, 2018: 194) içinde bulunduğumuz bu iletişim çağında ilgili kurumların gençlerin ilgisini çekecek faaliyetlere mutlaka yer vermelerinin daha yararlı olacağı ifade edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hatay ili Belen ilçesinde yaşayan gençlerin, bireysel, sosyal ve dini yaşamdaki problemleri ile gençlere sunulan din hizmetlerinin yeterliliğine dair düşünceleri tespit edilmeye bu çalışmada özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır; Gençlerin %68,3'ü herhangi bir işte çalışmazken %30,5'i bir işte çalıştıklarını belirtmiştir. Gençlerin gelecekle ilgili kaygı duydukları durumların başında iş bulamama kaygısının geldiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmı (%38,5) herhangi bir problem durumunda annelerine başvurduklarını ifade etmektedir. Araştırmada annelerin babalardan çocuklarıyla daha yakın ilişki kurabildikleri gözlemlenmektedir. Çalışmada dikkat çeken bir husus da gençlerin sıkıntılarını din görevlileri (%1,2) ve öğretmenlerle (%0,5) paylaşmadıklarının tespit edilmiş olmasıdır. Bu durum din görevlileri ve öğretmenlerin gençlerle iletişim kurmada yetersiz kaldıklarını ve bu konuda daha çok gayret göstermeleri gerektiğini ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Gençlerin büyük çoğunluğu (%54) büyükleri tarafından anlaşılammaktan endişe duymaktadır.

Gençler, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan ve üstesinden gelmekte zorlandıkları sıkıntılar karşısında büyük oran (%55,7) "duruma göre rahatlamak için dua ve ibadet etmeyi" tercih etmektedir. Yapılan çalışmalarda da ortaya çıkan sonuçlara göre, ibadetlerini yerine getirme oranı yüksek olan gençlik kesimlerinde yaşanan dini hayat ve yerine getirilen ibadetlerin gençlere bu çağın getirdiği güçlükleri aşmada yardımcı olduğu ifade edilebilir.

Bu bilgiler gençlerin hayatında din eğitiminin almalarının önemini başka bir açıdan ise din eğitimi aldıkları yerlerin önemini ortaya koyması açısından dikkat çekmektedir. Gençlerin %42,4'ü dini eğitimini Kuran kurslarından, %27,2'si din görevlilerinden almıştır. Bu sonuç gençlerin din eğitiminde DİB'e bağlı Kuran Kurslarının, camilerin, din görevlilerinin ve

buralarda da verilen eğitimin ne derece önemli olduğunu göstermesi açısından kayda değerdir. Gençlerin %45,2 gibi bir oranı bir şekilde çocukluğunda camilerde azarlandığını ifade etmiştir. Bu durum din görevlilerinin -bilhassa Ramazan ve yaz aylarındaki kurslarda çocuklara karşı daha özenli, dikkatli ve hoşgörülü davranması gerektiğini göstermesi açısından önemlidir. Katılımcıların çoğunluğunun (%72,4) Belen’de verilen din hizmetlerini yeterli görmedikleri ve bu hizmetlerin daha yaygın ve işlevsel hale gelmesini istedikleri ifade edilebilir. Gençlerin çoğunluğu (%91,1) din görevlilerinin kendilerine karşı davranışını olumlu görmektedir. Bu sonuç Belen’de görev yapan din görevlilerinin gençlerle diyalog ve iletişim noktasında fazla bir sorun olmadığını göstermiştir.

Gençlerin çoğunluğu (%69,9) il ve ilçe müftülüklerinin internet sitelerini ziyaret etmediğini ifade etmiştir. Bu sonuçtan, içinde bulunduğumuz bu iletişim çağında ilgili kurumların gençlerin ilgisini çekecek faaliyetlere mutlaka yer vermeleri bir öneri olarak dile getirilebilir.

KAYNAKÇA

Cebeci, S. (2016). *Din Görevlisinin Gençlerle İletişim Becerileri -Gençliğin Problemleri Karşısında Din Görevlileri* (ed.) A. İnce, Ensar Neşriyat, Sakarya.

Çalışkan, N. (2018). “Kur’an’da Aşırılık Kavramı ve Modern Hayatta Aşırılık Sorunu”, *Modernleşme Sürecinde Müslümanlar içinde* (s.62-116), Nobel Yay., Ankara.

Demirbilek, M. (2012) Yurtlarda Kalan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileri, Arkadaşlık İlişkileriyle Bağlantılı Sorunları ve Çözümüne Yönelik Bir Model Denemesi, *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 1-24.

Hayta, A. (2000). Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin İbadet ve Ruh Sağlığı (Psiko-Sosyal Uyum) İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, *UÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (9), 487-505.

Kirman, M. A. & Apaydın, H. (2006). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti Sorunları, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (7), 93-123.

Kirman, M. A & Demir, R. (2018). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği, *Antakiyat*, 1 (1), 1-21.

Koç, M. (2005). Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Döneminde Dua Ve İbadet Psikolojisinin Gelişimi, *Ekev Akademi Dergisi*, 9 (25),75-88.

Sıcak, A. S. (2018). “Sosyal Medyada Kur’ân Kaynaklı Paylaşımlar -Saffât Suresi 25. Ayet Özelinde, *Modernleşme Sürecinde Müslümanlar içinde* (s.157-203), Nobel Yay., Ankara.

Şahin İ. Fırat, N. Ş, Zoraloğlu, Y. R. ve Açıkgöz, K. (2009). “Üniversite Öğrencilerinin Sorunları”, *E-Journal of New World Sciences Academy*, 4 (4), 1435-1449.